

Dávid FRÖLICH (*1595, Ľubica †24. 04. 1648, Levoča)

Popredný spišský polyhistor, prvý systematický geograf a priekopník meteorológie v Uhorsku, astronóm, matematik, fyzik, chemik, filológ, historik, pedagóg, vnímavý cestovateľ a plodný publicista.

Jeden z najväčších vedcov Európy sa narodil do búrlivého sedemnásteho storočia. Bol najmladším synom Jána Frölicha, filológa a astronóma, rektora mestskej evanjelickej školy v Ľubici a Margaréty Klemensovej. V roku 1601 sa presťahovala rodina do Kežmarku, kde otec získal miesto rektora gymnázia, na ktorom pôsobil do svojej predčasnej smrti v roku 1608. Pedagóg Dávid Praetorius sa ujal osirelého Dávida a ostal jeho vychovávateľom aj podporovateľom i na štúdiách. Talentovaný Dávid pokračoval v štúdiu od roku 1616 na vyšších gymnáziách v Elblágu a Gdaňsku. V roku 1620 sa zapísal na univerzitu vo Frankfurte nad Odrou, odtiaľ pokračoval v štúdiách na viacerých nemeckých univerzitách, kde sa štúdiom medicíny, matematiky, geografie a histórie, ba aj iných vied, pripravoval na celoživotnú dráhu polyhistora. Popritom cestoval po celej stredo západnej Európe. I keď mu na začiatok štúdií prispelo domovské gymnázium i mesto, na štúdiách i na cestách sa musel vydržiavať vlastnou usilovnosťou. V rokoch 1622 a 1625, ešte ako študent, vydal svoje prvé kalendáre, ktoré boli súdobo veľmi populárne a vydavateľsky výnosné. Okrem materinskej nemčiny ovládal latinčinu, gréčtinu a poľštinu, kalendáre písal aj v slovakizovanej češtine i maďarčine. V roku 1629, po 13-ročnom putovaní za poznaním, sa vrátil do Kežmarku. O rok nato podnikol dlhšiu cestu do Sedmohradska a neskôr tiež navštívil stredoslovenské banské mestá. V roku 1635 sa oženil s dcérou kežmarského lekárnik a radného Bartolomeja Bertrama Juditou, s ktorou mali dve dcéry. Pracoval s pevným denným režimom od včasného rána do noci, kedy ďalekohľadom pozoroval hviezdnu oblohu. V dome, ktorý si kúpil

v roku 1637 mal svoju hvezdáreň. Vyučoval matematiku a históriu na gymnáziu, ale živil sa i naďalej vydávaním kalendárov a almanachov. Zomrel náhle, na ceste za levočským tlačiarom Brewerom.

V dejinách vedeckého myslenia na Slovensku je najvýznamnejšia jeho astronomická práca, ktorá vyšla v roku 1632 v Levoči: *Anatome revolutionis mundanae* (Náčrt o pohybe sveta). V nej ako prvý vedec v Uhorsku obhajoval Koperníkovu myšlienku – vystupujúc s tvrdením, že Zem nie je stredom vesmíru, ba rotuje okolo svojej osi. Poznatky zo svojich ciest uplatnil v geografických prácach. V roku 1639 vydal v Bardejove prvú systematickú geografickú publikáciu Uhorska *Medulla geographiae practicae* (Jadro praktickej geografie). Podrobne v nej tiež opísal svoj výstup na nemenovaný štít v Tatrách so spolužiakmi v júni 1615, s pozoruhodným popisom prvých meteorologických a fyzikálno-atmosferických pozorovaní, ešte pred meraniami Torricelliho a Pascala. V tejto publikácii predstavil štáty Európy, vysvetlil históriu opisovaných krajín a miest, zmienil sa aj o ich prírode, čím tomu prvému turistickému sprievodcovi získal popularitu aj v zahraničí. V roku 1641 vydal v Levoči knihu o pôvode Nemcov na Spiši a v Sedmohradsku: *Der uralte deutsch - ungerische, zipserische und siebenbürgische Landsman* (Starí nemecko-maďarskí, spišskí a sedmohradskí krajanovia), kde zdôraznil multinacionalitu Uhorska. Vrcholom jeho geografickej tvorby bola dvojdielna publikácia *Bibliotheca, seu Cynosura Peregrinantium* (Knižnica, resp. Almanach pre cestujúcich), vydaná v rokoch 1643 a 1644 v nemeckom Ulme. V diele nájdeme aj rozsiahlu kapitolu *De Hungaria* s údajmi najmä o krajine dnešného Slovenska, Spiša, ba i zmienku o rodnej Ľubici. V roku 1646 vydal v Levoči zbierku latinských fráz *Loci communes poetici* a vo Vroclave knižku *Gnomologia metrica* (Zbierka veršovaných výrokov básnikov), ktorá obsahuje 2151 citátov od 40 klasických aj stredovekých autorov.

Počet prác nášho prvého globálneho spisovateľa a vydavateľa prevyšuje číslo 135. Jeho kalendáre obsahovali okrem praktických poznatkov aj fundované nové vedecké informácie. Získali si obľubu v celej monarchii, za čo si v roku 1640 vyslúžil od panovníka Ferdinanda III. titul cisársko-kráľovského matematika a doživotnú rentu. Od roku 1927 nesie jeho meno druh ruže severozápadných Karpát *Rosa Frölichiana*, pamiatku naň pripomínajú tabule na jeho dome v Kežmarku (Hradné nám. 22) a na jeho rodnom dome, dnes Penzión Leibic v Ľubici.

(DB)